

РАДИКАЛНИОТ ИСЛАМ: РЕАЛНА ЗАКАНА ЗА БЕЗБЕДНОСТА НА БАЛКАНОТ

Ненад ТАНЕСКИ

297:355.45(497)

АПСТРАКТ

Голем број безбедносни проблеми и закани во современиот свет се поврзани, на еден или друг начин, со исламскиот фундаментализам и неговата доктрина и политика. Не поради тоа што исламот сам по себе е склон кон конфликти и насилство, туку поради тоа што мнозинството од фундаменталистичките движења, од Хезболах и Хамас на Блискиот Исток, преку Бин Ладен и неговите соборци во Авганистан и насекаде низ светот, па до Абу Сајафовата група на Јужните Филипини, имаат заклетва дека нивниот „пат“ може да се оствари само со насилство. Впрочем и 9 од 10 најактивни терористички организации се исламистички, што укажува на фактот дека исламскиот фундаментализам е една од главните безбедносни закани во светот. Иако исламот е вкоренет уште од времето на Турската Империја, сепак, во времето на распадот на Југославија, поточно војната во Босна, од арапските држави беше увезен радикалниот ислам. Во периодот од 1992-1995 година трајно се населуваат светите војни, муџахедини, кои понатаму во времето на конфликтите на Косово и во Македонија дејствуваат на овие територии од поранешна Југославија. Нивните активности претставуваат реална закана по безбедноста на државите на Балканот.

Клучни зборови: безбедносни закани, радикален ислам, тероризам, екстрем национализам, Балкан

ABSTRACT

Numerous security problems and threats in the modern world are, one way or another, related to the Islam fundamentalism i.e. its doctrine and politics. The reason is not to be found in the Islam itself as (allegedly) religion that promotes conflicts and violence. The explanation lies rather in the fact that the majority fundamentalist movements, from Hezbollah and Hamas in the Middle East to Bin Laden and his followers in Afghanistan and elsewhere

in the world, as well as Abu Saif's group in the South of Philippini, act on the basis of the belief that their "way" can be realized only through violence. Moreover, 9 out of 10 most active terrorist organizations have Islamist background, which is enough to classify this fundamentalism as one of the major security threats in the world. The Islam arrived in the Balkans with the spread of the Ottoman Empire, but the radical Islam is a novelty that coincided with the dissolution of ex-Yugoslavia, or more precisely during the Bosnian war, directly from the Arab states. In the period of 1992-1995 there was an influx of the holy warriors (mujahedins), who later got involved also in the conflicts in Kosovo and Macedonia. Their activities represent real security threat for the states in the Balkans.

Key words: security threats, radical Islam, terrorism, extreme nationalism, the Balkans

1. Радикалниот ислам на Балканот како закана за Македонија

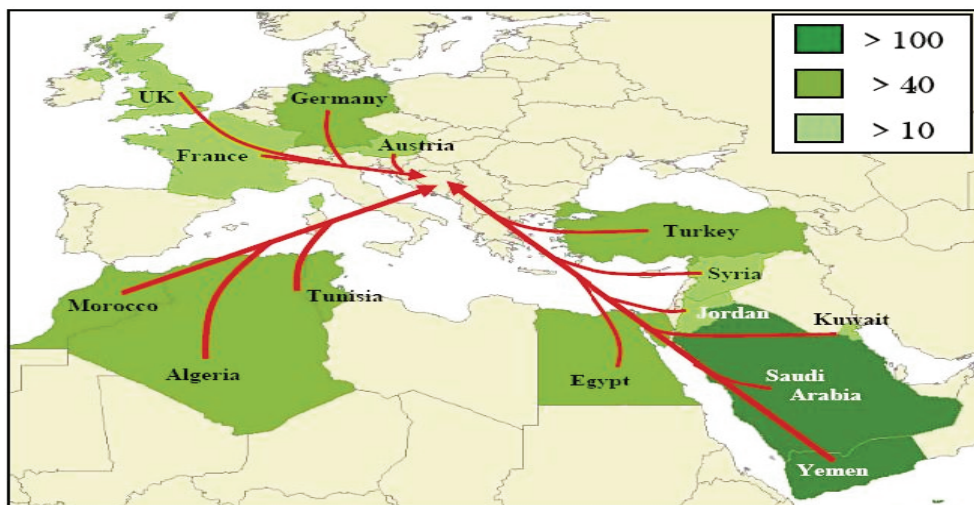
Според Кенет Морисон вехабизмот е увезен на Балканот. Радикалното исламистичко движење пристигна на Балканот со војната во Босна за време на деведесеттите. Со цел да се опише ситуацијата на босанските муслимани еден од соработниците на Бин Ладен, Насир Ахмад Насир Абдалах ал-Бахри, познат како Абу Џандал, кој учествуваше во војната во Босна изјави:

„Комунистичката идеологија ги избришала сите симболи на исламската религија и сфаќањето за исламот. Ние видовме млади муслимани кои носат крст на нивните вратови без да знаат што тоа значи, иако тие доаѓаат од муслимански фамилии и имаат муслимански и арапски имиња. Тие имаа игнорантски однос кон исламот. Оттука сфативме дека обврската што ни се наметна во Босна е побитна од мисијата да се бориме, за која што дојдовме. Па така сфативме дека иако дојдовме да ги научиме да војуваат ние сепак имавме обврска да ги научиме на нивната религија“¹

Иницијалната причина за доаѓањето на луѓето како Ал Бахри на Балканот, беше да им се помогне на нивните браќа муслимани во Босна. Откако во Босна дојдоа поголем

¹ Morrison Kennet, *Wahhabism in the Balkans*, Advanced Research and Assessment Group Balkans Series 08/06 (Swindon, UK: Advanced Research and Assessment Group, 2008), стр. 2, достапно на [http://www.da.mod.uk/colleges/arag/document-listings/balkan/08\(06\)KM.pdf/view](http://www.da.mod.uk/colleges/arag/document-listings/balkan/08(06)KM.pdf/view), датум на пристапување 12.02. 2010 година

број муџахедини, тие решија да останат во Босна, се оженија со босански жени и добија босанско државјанство. Подоцна, со зголемувањето на вахабистичките групи во регионот, тие се проширија во регионот, на териториите претежно населени со муслиманско население, како Санџак, Косово, Црна Гора и Македонија, демонстрирајќи дека вахабистичкото движење се шири низ Балканот.²

Карта на прилив на Муџахедини во Босна од 1992 до 1995 година³

Првиот чекор во откривањето на Џихадот во Косово е направената анализа на НАТО и КФОР со наслов „Косово во фокусот на интересирањето на исламските екстремисти“. Во неа јужната српска покраина е означена како рута за екстремистите кои доаѓаат од Заливот на исламските земји во Европа, користејќи ја слабата гранична контрола на Косово, како и речиси непостоечкото владеење на законот во покраината. Исто така, Косово е означено како потенцијален терен за регрутирање на исламски екстремисти. Голем број млади муслимани кои живеат во беда и сиромаштија се идеален плен во рацете на терористичките работодавци. Градот Призрен е идентификуван како примарен центар на исламскиот екстремизам во Косово, а Екрем Авдија од јужниот дел на Косовска Митровица е еден од главните пропагатори на радикалниот ислам во покраината.⁴ Од по-

² BIRN, *Raid of Wahhabi „Camp“ Raises Tensions in Sandzak*, достапно на <http://www.birn.eu.com/en/75/102496/> датум на пристапување 20.12.2009 година

³ Oluic Steven, US Military Academy, „*Radical Islam on Europe’s Frontier - Bosnia & Herzegovina*“, Oluic, 2006, стр. 39.

⁴ Deliso Christopher, „*The Coming Balkan Caliphate*“, London, 2007, стр. 66

себно значење се информациите проследени од страна на Томас Гимбл, поранешен шеф на разузнавачката служба на ОБСЕ на Косово во период од 1999-2004. Во декември 2006 година, тој тврдеше дека Косово е најголемиот резервоар на џихадски терористи во светот, а Ал Каеда вложува огромни количини пари во регионот. Според неговите извори Саудиска Арабија, Иран, Ал Каеда и Хезболах, заеднички работат на воспоставување исламска војска во Европа, составена дури од 75.000 војници. Регрутните центри се наоѓаат во новите изградени џамии ширум Косово, Македонија, Босна и Албанија, изградени на трошок на арапските земји.⁵

Според разузнавачките извори на ОБСЕ, мрежата на Ал Каеда на Косово достигнала огромен оперативен капацитет. Во обуката се користи пакистанскиот метод на индоктринација во џамиите и верските училишта во Албанија, Косово, јужна Србија, Македонија и Црна Гора. Во Косово арапските хуманитарни организации пружаат помош на месното население доколку постои согласност за изградба на нови џамии. Проповедниците во овие џамии често се воени инструктори. Овие инструктори се ирански и ирачки воени личности, како и припадници на Ал Каеда кои се бореле против САД во Авганистан. Низ верските обреди се предава за воена обука во градска борба и за користење софистицирани оружја и експлозиви.

Како параван за воспоставување на исламските терористички ќелии се користат арапските хуманитарни организации. Албанците постепено ги прифаќаат новите обичаи, почнувајќи со молење по петпати на ден. Во новите џамии има нови проповедници кои се разликуваат во однесувањето и физичкиот изглед од стариот мулах и имам. Исламските екстремисти кои доаѓаат од Блискиот Исток и Централна Азија, внимателно се координираат при формирањето на нивната терористичка мрежа во Македонија и Косово. Исламските екстремисти имаат три центри на операции: 1. Скопје, северо-западниот дел на Македонија, 2. Тирана (Албанија) и 3. Косово. Секоја година околу 200 млади Албанци од трите центри добиваат образование во Саудиска Арабија, на трошок на саудиската влада. Најистакнати активни исламски невладини организации на Косово се: 1. Саудискиот комитет за помош на Косово,⁶ 2. Исламската хуманитарна фондација Ел Харамеин,⁷ 3. Ал Вахх ал Исламија, 4. Глобален совет на млади муслимани,⁸ 5. Исламски

⁵ Vladislav Gulevich, "Balkans: US-Style Wahhabism", en.fondsk.ru – 04.11.2009 dostapno na http://www.gab-ibn.com/IMG/pdf/Re3-_Balkans_US-Style_Wahhabism.pdf

⁶ A COMPREHENSIVE REPORT PUBLISHED IN RIYADH ABOUT THE ACHIEVEMENTS OF THE SAUDI COMMITTEE FOR THE RELIEF OF KOSOVO AND CHECHNYA, достапно на <http://www.ainalyaqeen.com/issues/20000505/feat8en.htm> датум на пристапување 23.01.2010 година

⁷ Islamskata humanitarna fondacija El Haramein, достапно на <http://www.satp.org/satporgtp/ajaisahni/NewTheme0703.htm> датум на пристапување 22.02.2010 година

меѓународен фонд за помош,⁹ 6. Глобална фондација за помош,¹⁰ 7. Друштво за оживување на исламското наследство¹¹ и 8. Калири Ил Мерилис „повеќе добрина“. Овие организации претставуваат основна база за оперирање на Ал Каеда на Косово. За јавноста, организацијата се занимава со образование и пружа медицинска помош на луѓето во Косово, а во реалноста организацијата им плаќа на луѓето да го следат исламот. Најголемиот дел на нивните активности е промоција на исламското фундаменталистичко убедување и финансирање на исламските радикали со помош на хуманитарни донации. Најважна логистичка база на исламскиот екстремизам се новоизградените џамии во кои се проповеда вехабизам или со други зборови идеологија на милитантен ислам.¹²

Келии на Ал Каеда во Косово, Албанија и Македонија
извор: <http://www.serbianna.com/columns/mb/035.shtml>

Низ оваа таканаречена хуманитарна мрежа, оперативците на Ал Каеда делуваат во два правци. Тие работат со албанските терористички и криминални организации, од една страна создаваат силна база на џихадот помеѓу албанското и другото муслиманско население од друга страна. Проповедањето на идеологијата за вахабизмот во новоизградените џамии, е патоказот за новите верници финансирани од Ал Каеда. Верските

⁸ GIYC Global Islamic Youth, достапно на <http://www.giyc.com.au/html/index.php?categoryid=1> датум на пристапување 11.02.2010 година

⁹ Islamic Aid , достапно на <http://www.islamicaid.org.uk/aboutus.html>, датум на пристапување 24.01.2010

¹⁰ <http://www.globalaidfoundation.org/> датум на пристапување 11.01.2010 година

¹¹ Deliso Christopher, "The coming Balkan caliphate: the threat of radical Islam to Europe and the West" , Westport, 2007, стр. 31

¹² Gold Dore, "SAUDI ARABIA'S DUBIOUS DENIALS OF INVOLVEMENT IN INTERNATIONAL TERRORISM", No. 504, 5 Tishrei, 5764 / 1, October 2003, достапно на <http://www.jcpa.org/jl/vp504.htm> датум на пристапување 13.01.2010 година

школи се користат за запознавање на младите муслимани со идеологијата на милитантниот ислам, а и за каналите за шверц на оружје и терористи на Косово. Примарна мета се тинејџерите и децата без родители на кои им плаќаа од 300 до 500 долари за да бидат „добри муслимани“. Исламската заедница на Косово нема никаква контрола врз подрачјата каде што делува Ал Каеда.

Како и во случајот на Косово, креатор на нестабилноста во Албанија беше Ал Каеда во 1990-тите. Неквалитетна внатрешна безбедност, лошата гранична контрола и високата стапка на криминал произведоа средина погодна за терористички активности. Некои странски исламски екстремисти, Албанија ја користеа како засолниште и притоа се здобија со албанско државјанство. Некои поранешни албански официјални претставници се линк за одржување на врските со овие странски екстремисти. Исламски невладини организации, некои од нив фронтони на Ал Каеда, биле основани во Албанија по падот на комунистичкиот режим во 1991 година. Ситуацијата се влошила во текот на граѓански немири во Албанија во 1997 година, при што со падот на централната власт големи воени магацини беа ограбени. Војните во соседно Косово во 1999 година и Македонија во 2001 година, исто така, имаа негативно влијание врз стабилноста на Албанија.

Терористички закани во средината и кон крајот на 1990-тите години предизвика привремено затворање на Амбасадата на САД во Албанија и на откажувањето на планираната посета на Албанија од страна на високи американски претставници. Во 1998 година, Албанија и САД го спречиле планираниот напад врз американската амбасада во Тирана, од страна на Ал Каеда, при што биле уапсени неколку личности на Ал Каеда.¹³

Меѓутоа, на 10 декември 2005 година, еден од најрадикалните следбеници на цихад-терористите, поранешен директор на Албанската разузнавачка агенција, Башким Газидеде, се врати во Албанија. Од 1992 – 1997 година, со поддршка од тогашниот претседател Сали Бериша, работел како прв разузнавач. По изборите во јуни 1997 па сè до 2001 година бил во бегство и бил обвинет за злосторства против човештвото. Газидеде се сметал за екстреман фундаменталист, кој и понатаму имал блиски односи со екстремни исламисти и со членови на меѓународната терористичка организација Ал Каеда. Тој ги поддржувал исламистите на Балканот и тој бил главен организатор за превоз на волонтерите Албанци кои се придружија на исламистичките терористи во Чеченија. Во 1996 година, го донел Осама бин Ладен во Албанија и Косово. Башким Газидеде исто така ја предложил Албанија за прием во Исламската конференција. Башким Газидеде бил врска помеѓу турската разузнавачка агенција (МИТ) и ШИК од Косово, а исто така ги задржува многу блиски односите со лидерот на албанската ШИК, Џавит Халити. Со неговите исламистички и криминални канали, успеал да организира транспорт на голе-

¹³ *9/11 Commission Report*, стр. 127.

ма количина хероин, со што обезбедил финансиски средства за активностите на исламските фундаменталисти на Балканот. Средствата се користеле и за поддршка на црни операции на ШИК (албанското разузнавање). Водечкиот агент на ШИК и поранешен припадник на УСК, Џавит Халити на 17 ноември 2005 година е уапсен од сириската државна безбедност во Дамаск. Халити е обвинет како припадник на Ал Каеда, со задача да формира ќелии и регрутира припадници на „белата Ал Каеда“ на Балканот.¹⁴ Блиски соработници на Халити се Азема Суља и Рифа Хаксхијај, осомничени за воени злосторства и тероризам, со блиски врски со Хашим Тачи.¹⁵

2. Албански екстремн национализам

Уште од стекнување на независноста, Македонија се соочуваше како со внатрешни така и со надворешни предизвици. Во овој дел ќе ги објаснам внатрешните предизвици. Ќе се обидам да го опишам опкружувањето и албанскиот екстремн национализам, неговата агенда, целите и манифестацијата во Македонија. Мојата интенција не е да ги претставам етничките Албанци како насилни, туку да ги потенцирам прашањата и аспектите од политичкиот и социјалниот живот, кои влијаат на благосостојбата на сите граѓани во Р. Македонија и прогресот на земјата во Евроатланската интеграција.

2.1.Потекло

Албанскиот екстремн национализам е мотивиран од Пан-албанската идеја од 1878 година – проект за обединување на сите албански провинции во една автономна држава, со албански јазик и албанска национална армија. Во 1913 година Албанската држава беше воспоставена, но не беа исполнети овие цели. За време на Втората светска војна со помош на фашистичка Италија, Албанците успеаја да ја воспостават Албанија во „историските и етнички граници на Голема Албанија“, вклучувајќи делови од Србија, Црна Гора и Македонија. По Втората светска војна и ослободувањето од фашистичката окупација, дел од оваа територија влезе во состав на Југославија. Од тогаш албанскиот екстремн национализам постојано прави проекти за остварување на сонот Голема Албанија.

Иако центарот на гравитација на албанската заедница во Југославија беше Косово, сепак Албанците живееле и во неколку други републики вклучително и Македонија. Во неколку обиди, со цел да ја подобрат нивната позиција во Југославија, 1960, 1980 и

¹⁴ Kosovo SHIK, Directly Linked With Albanian SHIK Intelligence Organization, Prepares for "Big Push" For Kosovo Independence, Defense & Foreign Affairs Special Analysis – Monday, January 16, 2006

¹⁵ Hedges Chris, "Kosovo's Rebels Accused of Executions in the Ranks", News York Times, June 25, 1999.

1998 година, албанската заедница од просторите на Југославија создаде мрежа за албанските екстремни структури. Овие движења беа поддржани директно од Албанија.¹⁶

2.2. Пан-албански проект

Пан-албанската идеја беше родена од албанската Призренска лига, активна во периодот од 1878-1881 година. Во септември 1878 година Призренската лига усвои програма за унификација на сите Албански провинции во една автономна држава со албански јазик и албанска национална армија. Примарната цел на Призренската лига беше да создаде политичка и воена структура за одделување на териториите населени со Албанци, од Отоманската Империја и креирање независна албанска провинција како вазална држава на Отоманската Империја. Во овој административен регион требало да влезат Јанинскиот, Битолскиот, Косовскиот и Скадарскиот вилает. Од тогаш овој проект претрпе неколку ревидирања во зависност од моменталниот развој на политичката ситуација на Балканот. На сите проекти заедничко им е: сите Албанци на една територија. Единствено различни се само стратегиите за остварување на целта.

Регионите кои се вклучени во проектите за Голема Албанија се секогаш истите: Албанија, Косово, Западна Македонија (Република Илирида), Југоисточна Црна Гора (Малесија), Северозападна Грција (Семерија). Првиот основен проект е познат како Голема Албанија. Втората варијација е Големо Косово-обединување на Косово, Прешевската долина и западна Македонија со центар во Приштина. Третата варијација на проектот е Обединети Албански Држави. Овој проект би значел обединување на албанските региони во една федеративна обединета независна држава. Временската рамка за реализација на овој проект е 2013 година, стогодишнина од основањето на албанската држава. За остварување на оваа цел беа формирани Ослободителната војска на Косово (ОВК) - 1998 година, Ослободителна војска на Прешево, Медвеѓе и Бујановац (ОВПМБ) и Ослободителна национална армија (ОНА) - 2000 година. Крајната цел била припојување на овие територии кон Косово. Во однос на Македонија платформата ги предлага примерите на Швајцарија и Белгија, односно федерализација на Македонија, по што следен чекор би бил отцепување.¹⁷ Истиот план се однесува и на Црна Гора. „Ослободувањето“ на грчките области Епир или Семерија, се оставени за крај поради очигледни причини.

¹⁶ White Nicholas, Abratova Alexandrova Nadia and Allin H. Dana, *The Macedonian Crisis and Balkan Security, European Security Forum, Working Papers No. 2* (Brussels: Centre for European Policy Studies and the International Institute for Strategic Studies, July 2001) достапно на <http://shop.ceps.eu/book/macedonian-crisis-and-balkan-security> датум на пристапување 12.01.2010

¹⁷ *Balkaninsight.com, Albanian Mayor Suggest Bi-National Macedonia*, April 2009, достапно на <http://www.balkaninsight.com/en/main/news/18331/> датум на пристапување 12.01.2010 година

Иако постои уште еден план за обединување на сите албански територии во една преку обединувањето на државите од западниот Балкан во ЕУ,¹⁸ сепак оваа варијанта, не е воопшто популарна меѓу екстремистите кои своите цели ги постигнуваат со насилство.

Друга варијанта на проектот за обединување на албанските територии, е преку поврзување на исламските области. Уште во 1990 година, претседателот на асоцијацијата на исламизираните Македонци Исмаил Бојда, ја поддржа идејата муслиманите да ја поддржат идејата за Голема Албанија.¹⁹ Оваа обединета територија во ликот на Голема Албанија, би ги обединила муслиманите од регионот и би претставувала мост помеѓу Средниот Исток, Турција до Санџак. Овој проект всушност е и дел од пошироката идеологија на Ал Каеда. Некои елементи од оваа идеологија веќе се остваруваат на територијата на Босна, Санџак и Косово. Најголема поддршка добиваат од муслиманите Геги (етнички Албанци), кои го поддржуваат вахабистичкото движење.

Ако ја набљудуваме ситуацијата во Косово, ќе можеме да забележиме дека таму веќе се одвиваат некои настани. Косово освен територијата околу Митровица, веќе е чисто муслиманска територија, со непризнавање и протерување на сè што е немуслиманско.²⁰ Опасноста за Македонија е што веќе се исполнети некои критериуми од сценариото. Етничките Албанци во Македонија се муслимани Геги, а вахабистичкото движење е постојано во пораст. По распадот на Југославија, Приштина стана центар на екстремните албански структури.²¹

Во Македонија покрај незадоволството од почитувањето на човековите права, радикалните Албанци ја протежираат нивната агенда за поделба или федерализација на западна Македонија, со јасно истакната желба да се стане дел од албанската заедница во Голема Албанија. Во специјалниот извештај на Институтот за мир на САД, се истакнува дека уште од независноста етничките Албанци постојано се жалат на третманот на граѓани од втора класа и постојано бараат идентичен статус како уставотворна нација во

¹⁸ International Crisis Group, *Pan-Albanianism: how big a threat to Balkan stability?* ICG Europe Report N°153, 25 February, 2004

¹⁹ Shea John, *Macedonia and Greece: the struggle to define a new Balkan nation*, Jefferson, N.C.:McFarland, 1997, стр. 235-236

²⁰ Carpenter Galen Ted, "Kosovo and Macedonia: The West Enhances the Tread", *Mediterranean Quarterly* 13, No.1, 2002, стр. 21-37

²¹ White Nicholas, Nadia Alexandrova Abratova and Dana H. Allin, *The Macedonian Crisis and Balkan Security*, *European Security Forum*, Working Papers No. 2 (Brussels: Centre for European Policy Studies and the International Institute for Strategic Studies, July 2001) достапно на <http://shop.ceps.eu/book/macedonian-crisis-and-balkan-security> датум на пристапување 22.01.2010 година

бинационална држава.²² Тие бараа признавање на албанскиот јазик за службен јазик, признавање на употребата на албанските симболи, признавање на Тетовскиот универзитет за државен и зголемување на бројката на Албанците во јавната администрација, вклучувајќи армија, полиција и судство. Со промена на уставот во 2002 година и имплементацијата на Рамковниот договор овие барања се остварија. Македонците генерално веруваат дека Албанците уживаат значителни права со промена на уставот. Постојаните политички, економски и безбедносни проблеми со кои се соочува земјата се причина за зголемување на фрустрациите меѓу двете страни. Македонците тврдат дека зголемувањето на политичките барања на Албанците претставува закана за идентитетот на македонската држава, додека етничките Албанци се фрустрираат поради нивната неможност да се обединат со соседна Албанија. Во јануари 1992 година албанската заедница во Македонија организираше нелегален референдум за територијална и политичка автономија на западна Македонија наречена Илирида.

Косовската криза во 1999 година имаше значителна улога во радикализацијата на етничките Албанци во Македонија. Многу Албанци од Западна Македонија беа на лидерски позиции во ОВК. Успехот на ОВК на Косово, во 2001 година ги охрабри албанските екстремисти од ОНА да започнат насилни акции во Македонија.²³ Натрпување на оружје од нивна страна, обидите за суспензија на Уставот и законите на територијата со доминантна албанска популација во Македонија, наоѓање „шанса“ во новата територијална и административна поделба (локална самоуправа) за непречено остварување на нивниот националистички концепт, претставуваат само дополнителни елементи во зголемување на конфликтната енергија.²⁴ Случувањата во 2001 година доведоа до подлабока поделба на етничките заедници. ОНА ја користеше истата терористичка тактика на ОВК и под закрилата за борба за човекови права, всушност беа палени цркви и протерувани Македонци од териториите со мнозинско етничко албанско население. Очигледно беше дека крајна цел на терористите беше територија.

3. Исламски фумдаментализам во Македонија

Во Македонија исламот е втора религија по бројност со 30% од населението.²⁵ Оттаму, Македонците се навикнати да гледаат традиционално забулени муслимански жени.

²² Williams Samanta and Serwer Daniel, *Albanians in the Balkans*, United States Institute of Peace, Special Report No. 77, November 1 2001

²³ Pettifer, *Former Yugoslav Macedonia – The Shades of Night?* стр. 11

²⁴ Котовчевски Митко, *Македонија воена алка на светот*, Скопје, Македонска цивилизација, 1999, стр.326

²⁵ Republic of Macedonia, The State Statistical Office, *Cenzus of population*, достапно на http://www.stat.gov.mk/english/glavna_eng.asp?br=18 датум на пристапување 01.02.2010 година

Но, она што предизвикува страв кај нив е појавата на религиозни постери од Мека и Медина, ДВД филмови со џихад – војни во Авганистан и Чеченија, мажи со долги бради и традиционално облечени во вахабистичка облека. Младите муслимански жени многу брзо го прифатија традиционалниот начин на облекување со црн вел. Ова беше сигнал дека нешто значително се менува кај локалните муслимани.

Во Македонија темите за радикалниот ислам излегоа на површина за време на вооружениот конфликт од 2001 година. Од 2001 година постојано се известува за присуство на исламски екстремисти во регионот.²⁶ Во 2002 година Министерството за внатрешни работи на Македонија, изготви извештај за состојбите во однос на присуството на Ал Каеда. Овој извештај содржи детални информации за врските помеѓу радикалните исламисти и Ал Каеда. Според овој извештај постојат две исламистички единици активни во северозападна Македонија. Овие единици се составени од поранешни борци муџахедини од Саудиска Арабија, Авганистан, Босна, Чеченија и Косово.²⁷ Скот Тејлор истражувајќи ја улогата на муџахедините за време на Косовската војна, од интервјуто со Мирослав Тодоровски, официјално лице од македонското разузнавање, изјави:

„Муџахедините борци беа сржта на единиците на ОВК, и тие се единствените одговорни за некои од најкрвавите заседи против македонската полиција и армија. Една од единиците на ОНА, наречена „Емре Елези“, која членовите на ОНА ја нарекуваа муџахединска единица содржи странски борци и локални радикални муслимани.“²⁸

Според македонските медиуми во Македонија постојат три екстремистички групи: Тарикат, Црвена Ружа и Вахабист.²⁹ Регионот сепак е најмногу погоден од присуството на вехабистите. Според извештаите, активностите на радикалните исламисти во регионот создадоа огромна недоверба помеѓу етничките Македонци и Албанци во регионот. Основните цели на радикалните исламисти во Македонија се: 1. воспоставување база за формирање на официјално исламско општество; 2. ширење на радикалната идеологија и нивниот поглед кон исламот; 3. градење џамии и создавање нови медреси; 4. ширење на исламското влијание помеѓу младите кои во иднина би имале значајна улога.³⁰

²⁶ BIRN, *Raid of Wahhabi "Camp" Raises Tensions in Sandzak*, достапно на <http://www.birn.eu.com/en/75/102496/> датум на пристапување 20.12.2009 година

²⁷ Dettmer Jamie, "Al-Qaeda's links in the Balkans." *Insight on the News* 18, no. 26 (2002) стр.22

²⁸ Shay Shaul, *Islamic terror and the Balkans* (New Brunswick, NJ: Transaction Publisher, 2007), стр. 114

²⁹ Kennet Morrison, *Wahhabism in the Balkans*, Advanced Research and Assessment Group Balkans Series 08/06 (Swindon, UK: Advanced Research and Assessment Group, 2008), стр. 10, достапно на [http://www.da.mod.uk/colleges/arag/document-listings/balkan/08\(06\)KM.pdf/view](http://www.da.mod.uk/colleges/arag/document-listings/balkan/08(06)KM.pdf/view), датум на пристапување 12.02.2010 година

³⁰ Зафировски Емил, "Во ИВЗ се води битка меѓу радикалниот и традиционалниот ислам", *Време*, 06 јули, 2005 година

Активностите и влијанието на мала група исламисти би била незначајна доколку тие не би биле поддржани од исламските држави, како Саудиска Арабија. Фондовите (парите) доаѓаат со услови џамиите да бидат изградени во арапски стил.³¹ Кога парите се дадени на индивидуалци или фамилии, главниот услов е да се следи вахабизмот – мажите да носат долги бради, а жените велови. Најактивните невладини организации и исламските организации во регионот се поврзани со радикални мрежи.³² Една од тие мрежи Светскиот совет на муслиманската младина од Саудиска Арабија е директно поврзана со Ал Каеда,³³ и хуманитарни организации од Босна – Игаса, Ел хилал итн.³⁴ Некои од локалните организации имаат врски со Пакистан, Саудиска Арабија и Сирија. Некои невладини организации се инволвирани во регрутација на млади волонтери кои ќе завршат во Авганистан и Ирак.³⁵

Во Македонија има неколку радикални исламистички движења: Вахаби, Салафи и Табличи џемат. Највлијателно од сите е вахабистичкото движење. Етничкиот состав е пред сè од Албанци, но и од Македонци муслимани (торбеши), Босанци и незначителен број Турци. Секако, сите нивни лидери се Албанци од Скопскиот регион со силни врски со Косово. Вахабистичкото движење е најмногу фокусирано во Скопскиот регион, но и во руралниот северозападен дел на Македонија, каде луѓето се сиромашни, неписмени, порелигиозни. Всушност, тоа ги прави и подостапни на вахабистичките активности. Значителни вахаби заедници веќе постојат на целата граница со Косово, Куманово, Тетово, Гостивар, и во струшкиот регион.³⁶

Исламската верска заедница (ИВЗ) во Македонија, беше инволвирана на неколку пати во тензиите меѓу проарапските радикални вахабисти и традиционалната Суфи фракција. Практично, главните сили на вахабистите се насочени кон преземање на контролата врз Исламската верска заедница (ИВЗ). Ова е борба за доминација врз муслиманското население. Вахабистичкото движење ги поддржува младите имами коишто се об-

³¹ Bougarel Xavier, *The role of Balkan Muslims in building a European Islam*, European Policy Centre, EPC Paper no. 43, стр. 18

³² Kohlman F. Evan, *The role of Islamic Charities in International terrorist recruitment and financing*, *Danish Institute for International Studies*, DIIS Working Paper No. 2006/7, стр.7

³³ Ibid.

³⁴ Serbian Government White Paper, *Albanian terrorism and organized crime in Kosovo and Metohija*, достапно на <http://www.docstoc.com/docs/2481409/Albanian-terrorism-and-organized-crime-in-Kosovo-and-Metohija> датум на пристапување 12.01.2010 година

³⁵ Ibid.

³⁶ Емил Зафировски, "Тепаните имами предупредуваат: насилството ќе продолжи додека Зенун Бериша е на слобода", *Време*, 06 јули, 2005 година

разувале на Блискиот Исток, Саудиска Арабија и Сирија.³⁷ Како што еден млад верски ученик изјави „многу од учениците арапската верзија за исламот ја сметаат автентична.“³⁸

Вахабистите со нивниот агресивен настап успеаја да проникнат и во главниот град Скопје. Пред неколку години преку заплашување и поддршка од радикалните имами од ИВЗ, вахабистите успеаја да ја преземат под контрола најголемата џамија во градот – Јаја паша.³⁹ Од тогаш веќе се покажуваат и во јавноста. Во 2006 година вахабистите организираа протест во Скопје и Тетово, како израз на осуда против карикатурата на пророкот Мухамед. Протестите покажуваа неколку работи: 1. ова беше првпат ваков настан да се случи во Македонија, 2. вахабистите јавно го покажаа нивното присуство, 3. тие успеаја да ги одржат протестите и во Скопје со што докажаа дека можат да се појават и во главниот град.⁴⁰

Вахабистите се пропагираа себеси и преку активна пропаганда на радикалниот ислам и пропагирање на џихадот во џамиите, каде локалните имами ги поддржуваат.

Тие имаа насилни конфронтации и со суфизите бекташи. Оваа група на суфизите бекташи најмногу се застапени во Тетово. Вахабистите се во нетрпение со бекташите, бидејќи бекташите прокламираат либерален ислам, со конзумирање алкохол и во нивните ритуали жените се рамноправни со мажите. Во 2002 година локалните вахабисти засилени со арапските борци, насилно со закани со оружје го заземаа тетовското теќе кое беше главниот бекташки верски објект во Тетово. Оттогаш, вахабистите го употребуваат за свои верски ритуали.⁴¹

Вахабистичката агресивна агенда е главно фокусирана на регрутација на млади муслимани. Регрутацијата во Македонија не се разликува од било каде во светот. Вахабите регрутираат во мали групи, преку блиска комуникација и стриктна селекција. Целна група им се млади момчиња меѓу 16 и 20 години. Иницијалниот приод е најчесто немилитантниот фундаментализам, потенцирајќи ја човечката димензија и почитувањето на животот според Куранот. За време на процесот на индоктринација младите се селек-

³⁷ Christopher Deliso, "Fissures in Balkan Islam", *The Christian Science Monitor* 98, no. 55 (2006): стр. 6

³⁸ Мухамед Зекири, млад албански новинар кој дипломираше во медресата во Кондово - Скопје

³⁹ Risto Karajkov, "The Young and the Old: Radical Islam Takes Root in the Balkans", May 2006 достапно на <http://www.worldpress.org/Europe/2335.cfm> датум на пристапување 12.12.2009 година

⁴⁰ Зафировски Емил, "Во Скопје околу 5.000 муслимани изразија револт: протести поради карикатурите со мухамед", *Време*, 11 Февруари, 2006 година

⁴¹ Swartz Stephen "The balkan Front", *The Weekly Standard*, no.12 (2007): стр. 14-17

тираат и безбедносно се вршат проценки преку нивната економска ситуација, според нивната интелектуална способност, снаодливост и верност.⁴²

Во следното ниво на претставување на исламот вахабистите ги запознаваат младите муслимани со славата и животот на муџахедините, основните техники и вештини за да се биде арапски војник покажувајќи им видеа од Чеченија, Босна и Авганистан. Следбениците се охрабрени да го прифатат и практикуваат вахабистичкиот стил на живот: долги бради, кратки панталони и традиционална арапска облека.

На крајот избраните се праќаат на понатамошно образование во арапските земји, Саудиска Арабија, Сирија, Египет, каде што тие одат во медреси и го изучуваат исламот. Или тие се праќаат на понатамошни терористички тренинзи.

Според Делисо, вахабистите добиваат помош од радикалните имами, кои ја прават селекцијата на младите кадри. За време на интервјуата со младите Албанци, Делисо научил за еден од методите на регрутација:

„Кога мојот братучед го заврши универзитетот на Саудиска Арабија, вахабистите му понудија 200 евра месечно и стан доколку се врати и го шири вахабистичкото движење во Македонија.“⁴³

Во 2004 година растечката загриженост од вахабистичките активности во Македонија доби и меѓународен карактер. Францускиот експерт за тероризам Клод Моне предупреди дека некои лидери на ИВЗ, добиваат голема сума пари, најверојатно од Ал Каеда, а со тие пари вахабистите се стремат да ја преземат ИВЗ. Тој, исто така предупреди дека околу 100 фундаменталисти поврзани со терористички организации оперираат во Македонија.⁴⁴ Предупредување за присуство на вахабисти во Македонија излезе на 26 март 2010 година во британскиот весник Сандеј Тајмс, кој објави статија дека „Саудиска Арабија инвестира во исламистичките групи на Балканот.“⁴⁵

На 20.09.2010 година ИВЗ немоќна, сама да се справи со радикалните вахабисти, јавно побара помош од власта, албанските политички раководства и странските амбасади во земјата. Поглаварот на верската заедница, Ефенди Реџеџи, по повеќемесечен молк, откако скопското муфтиство призна дека ја изгубило контролата врз четири џамии во Скопје, побара политичките авторитети да им помогнат да се справи со радикалните верски групи, чија основна цел била да го разрушат имиџот на исламот.

⁴² Shay Shaul, *Islamic terror and the Balkans* (New Brunswick, NJ: Transaction Publisher, 2007), стр. 10 - 11

⁴³ Deliso Christopher, "Fissures in Balkan Islam", *The Christian Science Monitor* 98, no. 55 (2006): 6.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ The Sunday Times, „Saudis fund Balkan Muslims spreading hate of the West“ достапно на http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/middle_east/article7078771.ece датум на пристапување 30.03.2010 година

Но, и покрај предупредувањата, македонските власти не сметаат дека Македонија е главната цел, туку сметаат дела Македонија ја користат само како територија за регрутирање млади вахабисти, како почетна точка од каде што ќе се извршуваат нападите кон Запад.⁴⁶

Нивото на успешност на вахабистите во регрутирање млади муслимани може да се набљудува преку следење на групите кои 2007 година ја нападнаа базата на САД во Форд Дикс, Њу Џерси. Групата се состоеше од 6 муслимани, еден палестинец од Јордан, еден Турчин, 4 етнички Албанци – еден од Косово и 3 од Македонија. Сите тие беа на возраст од околу 20 години. Овој пример живо ја претставува сликата на исламските групи финансирани на Балканот. Македонските албански политичари се свесни дека вахабистите претставуваат „јасна и присутна опасност“ како за македонските муслимани така и за албанските. Тие се под постојан притисок да станат „поисламски“. Имаше извештаи за време на кризата во 2001 година за обиди на ирански групи, да ги снабдат со оружје и опрема Албанците. Во едно интервју со Штефан Шварц, Арбен Џафери изрази загриженост од вахабистичката закана за Македонија. Тој изјави:

„Албанскиот ислам се соочува со закана од фундаментализмот. Тоа е апсурд, вахабистите да дојдат тука и да бараат во името на исламот ние да живееме како нив и да се облекуваме како нив. Јас сум загрижен заради економската слабост на Албанците, јас мислам дека заради тоа тие ќе подлежат“⁴⁷

Лошите економски услови во Македонија и нестабилната меѓуетничка состојба, најверојатно се најдобрите сојузници на вахабистите, кои со надворешна помош успеваат да внесат голема сума пари, со помош на кои многу муслимани ги претвараат во екстремисти. Оттука во Македонија веќе не е несекојдневно да се видат млади вахабисти облечени на нивниот традиционален начин. Од друга страна, бројот на младите жени кои носат вел е во постојан пораст, веќе мал број се целосно покриени со црна традиционална облека.

На крај од оваа анализа може да се заклучи дека: вахабизмот на Балканот е едно од клучните политичко-безбедносни прашања. Јасно е дека оваа формирана екстремистичка и терористичка структура на Косово, Македонија и Албанија е составен дел од глобалната мрежа на Ал Каеда. Таа е многу добро организирана, постојано се шири и регрутира нови членови на дневна основа, претставува сигурно засолниште и претставува преодна врата за исламските екстремисти и терористи и способна е за извршување на терористички напади од големи размери не само на Балканот, туку и во Европа.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Schwartz Stephen "The Struggle within Islam: Albanian Muslims reject extremism", *Terrorism Monitor*, February 12, 2 no. 3 (2004) стр. 2

Стратешки, значењето на Македонија за радикалниот ислам е да се употреби како логистичка база „безбедносен рај“, и сигурен пат кон Европа. Вистинската закана за Македонија е базирана на перцепцијата на радикалниот ислам меѓу младите муслимани. Идејата е да се изврши притисок на немуслиманската популација и да ја напушти територијата со цел создавање чисто етнички територии што е главна цел на радикалните фундаменталисти. Ова е докажана формула од Косово. Едно од најстрашните сценарија е доколку вахабистите поддржани од Ал Каеда решат да ја поддржат идеата за Голема Албанија.

Ако ги споредуваме стратегиите за борба против тероризмот и заканите од него на балканските држави со Македонија воочливи се две работи. Прво, Македонија иако е дел од меѓународната антитерористичка коалиција и има завидно учество во мисиите низ светот сепак, на национално ниво има најмалку разработена стратегија за борба против тероризмот. Но овој факт сам по себе не значи дека Македонија нема да знае или нема да успее да се справи со евентуалните терористички закани. Проблемот кој што ја става Македонија во незавидна позиција во справување со тероризмот се наоѓа во втората воочлива работа. Најсмртоносните терористички организации се религиозните исламистички организации, додека, едни од најмотивираните се сепаратистичките. Во случајот со Македонија станува збор за симбиоза на религиозни и сепаратистички причини за регрутирање на идни терористи и создавање на терористички ќелии.

Односно, доколку се има предвид пан-албанскиот проект за создавање Голема Албанија со кој во било кое од трите сценарија е засегната и Македонија, повеќе од јасно е дека сепаратистичкото чувство кај дел од Албанците се негува уште од осамостојувањето на Македонија. Разликата во религиите меѓу Македонците и Албанците дополнително ја усложнува сериозноста во корист на тероризмот, со што повеќе од јасно е дека станува збор за сериозен безбедносен проблем, кој може многу лесно да ја дестабилизира Македонија.

Но, сепак, издржани се тврдењата на дел од теоретичарите и разузнавачите кои присуството на радикалниот ислам и терористички ќелии во Македонија го врзуваат повеќе со закана по безбедноста на западноевропските држави, отколку со безбедноста на Македонија. Сè дотогаш додека ќелиите на Ал Каеда непречено функционираат на територијата на Република Македонија не постои сериозна закана од терористички напади врз цивили или предизвикување материјални штети.

Користена литература

- Morrison Kennet, *Wahhabism in the Balkans*, Advanced Research and Assessment Group Balkans Series 08/06 (Swindon, UK: Advanced Research and Assessment Group, 2008).
- BIRN, *Raid of Wahhabi „Camp” Raises Tensions in Sandzak*.
- Oluic Steven, US Military Academy, „*Radical Islam on Europe’s Frontier - Bosnia & Herzegovina*”, Oluic, 2006.
- Deliso Christopher, *„The Coming Balkan Caliphate”*, London, 2007.
- Kosovo SHIK, Directly Linked With Albanian SHIK Intelligence Organization, Prepares for "Big Push" For Kosovo Independence, Defense & Foreign Affairs Special Analysis – Monday, January 16, 2006.
- Hedges Chris, “Kosovo's Rebels Accused of Executions in the Ranks”, News York Times, June 25, 1999.
- White Nicholas, Abratova Alexandrova Nadia and Allin H. Dana, The Macedonian Crisis and Balkan Security, *European Security Forym*, Working Papers No. 2 (Brussels: Centre for European Policy Styudies and the International Institute for Strategic Studies, July 2001)
- Balkaninsight.com, *Albanian Mayor Suggest Bi-National Macedonia*, April 2009.
- International Crisis Group, *Pan-Albanianism: how big a threat to Balkan stability?* ICG Europe Report N°153, 25 February, 2004.
- Shea John, *Macedonia and Greece: the struggle to define a new Balkan nation*, Jefferson, N.C.: McFarland, 1997.
- Котовчевски Митко, *Македонија воена алка на светот*, Скопје, Македонска цивилизација, 1999.
- Dettmer Jamie, “Al-Qaeda s links in the Balkans.” *Insight on the News* 18, no. 26 (2002).
- Shay Shaul, *Islamic terror and the Balkans* (New Brunswick, NJ: Transaction Publisher, 2007).
- Bougarel Xavier, *The role of Balkan Muslims in building a European Islam*, European Policy Centre, EPC Paper no. 43.
- Kohlman F. Evan, The role of Islamic Charities in International terrorist recruitment and financing, *Danish Institute for International Studies*, DIIS Working Paper No. 2006/7.
- Deliso Christopher, “Fissures in Balkan Islam”, *The Christian Science Monitor* 98, no. 55 (2006).
- Swartz Stephen “The balkan Front”, *The Weekly Standard*, no.12 (2007).
- Swartz Stephen “The Struggle within Islam: Albanian Muslims reject extremism”, *Terrorism Monitor*, February 12, 2 no. 3 (2004).
- “Macedonian Paper weighs Wahhabi, Al-Qaidah threat to Balkans.” (15 April). *BBC Monitoring European*.

